

32. Bila knyha 2011, 2012. Informatsiyni biuleten Ministerstva oborony Ukrainy. Kyiv.
33. Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky y oborony Ukrainy vid 28 kvitnia 2014 roku «Pro zakhody shchodo pidvyshchennia oboronozdatnosti derzhavy vid 01.05.2014 № 447/2014»: Ukaz Prezydenta Ukrainy. Data onovlennia: 01.05.2014. Dostupno: <<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/447/2014>> [Data zvernennia: 15 Sichnia 2020].
34. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky y oborony Ukrainy vid 28 kvitnia 2014 roku «Pro zakhody shchodo pidvyshchennia efektyvnosti planuvannia v sektori bezpeky y oborony» vid 13.05.2014 № 468/2014. Data onovlennia: 24.03.2017. Dostupno: <<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/468/2014>> [Data zvernennia: 15 Sichnia 2020].
35. Bila knyha 2007, 2008. Informatsiyni biuleten Ministerstva oborony Ukrainy. Kyiv.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-190-199>
УДК 378:37.091.12

Шевченко Руслан Іванович,

кандидат військових наук,
доцент кафедри тактики та загальновійськових дисциплін
Інституту Військово-Морських Сил Національного університету
«Одеська морська академія»,
докторант Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
Одеса, Україна.
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1554-2019>
ivanonifrich@gmail.com

**СТУПЕНЕВІСТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ВМС ЗСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ
ОСВІТИ: ВІЙСЬКОВО-ЦИВІЛЬНЕ НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Анотація. У статті окреслено основні нормативно-правові позиції підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військово-морської освіти України щодо їхньої ступеневої підготовки у цілому та в структурних підрозділах Національного університету «Одеська морська академія» (НУ ОМА) зокрема. Представлено перелік основних нормативно-правових документів, які визначають підготовку майбутніх офіцерів Збройних Сил України (за доступними офіційними джерелами).

Окреслено нормативно-правове забезпечення ступневості підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військової освіти України. Розкрито основні положення нормативно-правових документів у галузі військової освіти України щодо забезпечення ступеневої підготовки військово-морських фахівців. Зауважено, що підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ здійснюється на двох ступенях вищої освіти – бакалавр і магістр за спеціальностями «Забезпечення військ (сил)», «Озброєння та військова техніка», «Річковий та морський транспорт» (за програмою Транспорт Військово-Морських Сил). Діючі державні стандарти вищої освіти не забезпечують наскрізність підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ за спеціальностями «Забезпечення військ (сил)» та «Озброєння та військова техніка», оскільки офіційно затверджено та представлено для використання лише стандарти вищої освіти першого

(бакалаврського) рівня вищої освіти (затвержені наприкінці 2018 року). Підготовка офіцерського складу ЗСУ ґрунтується, переважно, на положеннях професійних стандартів, розроблених та погоджених Міністерством оборони України та Генеральним штабом Збройних Сил України з урахуванням специфіки професійної діяльності випускників; її регламентують основні положення Стратегії Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035 та Програми Військовий моряк – 2035 професійність і компетентність (ПіК).

Доведено, що ступенева підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ є складником неперервної професійної освіти фахівців в Україні і передбачає дотримання таких принципів її побудови як наскрізність, послідовність, зв'язок теорії з практикою, науковість, неперервність, уникнення дублювання, професійність, синергія. Для ефективного забезпечення ступеневої підготовки необхідною є співпраця фахівців із розроблення нормативно-правових засад підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ і фахівців-практиків – професорсько-викладацького складу закладів професійної підготовки й діючих офіцерів, які забезпечують практичну частину підготовки на базах практики.

Ключові слова: Військово-Морські Сили (ВМС); Збройні Сили України (ЗСУ); майбутні офіцери; ступенева підготовка; нормативні засади.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Сучасна система військової освіти з підготовки військових фахівців за усіма ступенями вищої освіти є інтегрованою в державну систему освіти на засадах єдиної законодавчої бази і відповідних нормативно-правових актів.

Підготовка фахівців з вищою освітою у вітчизняних закладах вищої освіти регламентується низкою нормативних документів, прийнятих і ратифікованих упродовж останніх років, з-поміж яких вкажемо Закони України «Про освіту» (2017, зі змінами і доповненнями), «Про вищу освіту» (2014, зі змінами і доповненнями); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти» (2015);

військових фахівців – Закон України «Про військовий обов'язок і військову службу»; Воєнна доктрина 2015: загрози, шляхи та ролі; Біла книга 18. Збройні Сили України; Указ Президента України «Про затвердження Положення про проходження громадянами України військової служби в Збройних Силах України» (2008, зі змінами); Постанова Кабінету Міністрів України «Про створення єдиної системи військової освіти» (1997); Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про військовий (військово-морський) лицей» (2003, зі змінами); спільний наказ Міністерства освіти й науки України та Міністерства оборони України «Про затвердження Положення про військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти» (2018); Наказ Міністерства оборони України від 05.06.2014 № 360 «Про затвердження Інструкції про організацію та проведення військово-професійної орієнтації молоді та прийому до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів» (2014); Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Особливостей прийому на навчання до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів для підготовки військових фахівців тактичного рівня в умовах особливого періоду» (2016); Наказ Міністерства оборони України «Деякі питання управління вищими військовими навчальними закладами Міністерства оборони України та військовими

навчальними підрозділами закладів вищої освіти» (2017); Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Положення про вищі військові навчальні заклади» (2015); Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Положення про особливості організації освітньої діяльності у вищих військових навчальних закладах Міністерства оборони України та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти» (2020); Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Концепції дистанційного навчання в Збройних Силах України» (2015); Наказ Міністерства оборони України «Про затвердження Інструкції про порядок організації і проведення військового (флотського) стажування, навчальної, виробничої, ремонтної, корабельної та інших видів практики курсантів (слухачів, студентів) вищих військових навчальних закладів, військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів» (2016); Наказ Міністерства оборони України «Про вдосконалення підготовки офіцерських кадрів тактичного рівня та сержантського (старшинського) складу у вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів» (2016) [6];

фахівців для Військово-Морських Сил Збройних Сил України – Стратегією – Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035 (2014), Програма Військовий моряк – 2035 професійність і компетентність (ПіК), державні стандарти вищої освіти для відповідних рівнів вищої освіти та затверджені з урахуванням специфіки діяльності і підготовки професійні стандарти.

Зазначені документи затверджують основні положення військових фахівців у закладах вищої військової освіти України з урахуванням різних ступенів, рівнів, спеціальностей та напрямів професійної діяльності в стандартизованих та специфічних умовах. Управління системою військової освіти здійснює Міністерство оборони України через Департамент військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання ступеневості освіти є предметом дисертаційних досліджень С. Вітвицької (Теоретичні і методичні засади педагогічної підготовки магістрів в умовах ступеневої освіти); О. Королюк (Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів математики в умовах ступеневої освіти); К. Шкон (Професійна підготовка майбутніх фахівців сестринської справи в умовах ступеневої освіти у вищих навчальних закладах США); В. Аніщенко (Теоретичні і методичні засади ступеневої професійної підготовки офіцерів Державної кримінально-виконавчої служби України); підготовки військово-морських фахівців – М. Кулакової (Формування готовності до професійної діяльності в майбутніх фахівців у вищих морських навчальних закладах); В. Гончаренко (Організаційно-педагогічні умови розвитку управлінської компетентності молодих корабельних офіцерів Військово-Морських Збройних Сил України).

Зазначимо, що підготовці майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ не присвячено окремих захищених дисертаційних досліджень (принаймні тих, які не мають гриф «Секретно»), а ступенева підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ не ще була предметом окремих досліджень.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті визначаємо окреслення нормативно-правового забезпечення ступеневості підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ у закладах вищої військової освіти України. **Завданнями** дослідження визначаємо: 1) окреслення основних положень цивільних нормативних документів (законів) у сфері освіти та 2) військових документів (стратегії, програми) в сфері професійних компетентностей щодо забезпечення ступеневості підготовки майбутніх військових моряків із 3) виокремленням основних принципів її побудови.

3. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH METHODOLOGY

Методологічну основу статті становлять основні положення теорії пізнання та інформаційний, ресурсний, професійний підходи.

4. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

Ступеневість освіти (будь-якої її ланки або складової) визначається її рівнями й забезпеченістю наступності між законодавчо закріпленими рівнями / ступенями.

Законом України «Про освіту» передбачено рівневність освіти із зазначенням, що «рівень освіти – завершений етап освіти, що характеризується рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню НРК (Національної рамки кваліфікацій) [4, ст. 1, п. 23]. Статті 4 і 10 Закону окреслюють такі складники освіти – дошкільна, повна загальна середня, позашкільна, професійна (професійно-технічна), фахова передвища, вища і післядипломна освіта. Зауважимо, що можливість отримати безоплатну освіту надають лише деякі заклади дошкільної, повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти (відповідно до стандартів освіти). Рівнями освіти визначено дошкільну; початкову; базову середню; профільну середню освіту; перший (початковий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; другий (базовий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; третій (вищий) рівень професійної (професійно-технічної) освіти; фахову передвищу освіту; початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень вищої освіти; другий (магістерський) рівень вищої освіти; третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень вищої освіти; науковий рівень вищої освіти [4, ст. 10, п. 2].

Військову освіту відносять до спеціалізованої освіти. Вона передбачає засвоєння освітньої програми з військової підготовки з метою набуття комплексу професійних компетентностей, формування та розвитку індивідуальних здібностей особи і поглибленого оволодіння військовою спеціалізацією та здобувається одночасно із середньою, професійною (професійно-технічною), фаховою передвищою чи вищою освітою [4, ст. 21, п. 4]. Підготовка осіб офіцерського складу здійснюється на основі повної загальної середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої чи вищої освіти для здобуття відповідних ступенів вищої освіти та рівнів військової освіти (тактичний, оперативно-тактичний або оперативно-стратегічний) [4, ст. 21, п. 4].

Відповідно до мети нашої статті акцентуватимемо увагу лише на вищій освіті. Законом України «Про вищу освіту» визначено, що «вищий військовий навчальний заклад (заклад вищої освіти зі специфічними умовами навчання) – заклад вищої освіти державної форми власності, який здійснює на певних рівнях вищої освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу для задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони державного кордону, центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту» [3, ст. 1, п. 6].

Законом визначено рівні вищої освіти: початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти; перший (бакалаврський) рівень; другий (магістерський) рівень; третій (освітньо-науковий / освітньо-творчий) рівень; науковий рівень [3, ст. 5, п. 1], яким відповідають такі ступені: 1) молодший бакалавр; 2) бакалавр; 3) магістр; 4) доктор філософії / доктор мистецтва; 5) доктор наук [3, ст. 5, п. 2].

Загалом підготовка військових фахівців в Україні здійснюється за такими офіційно легалізованими спеціальностями 252 «Безпека державного кордону»; 253 «Військове управління (за видами збройних сил)»; 254 «Забезпечення військ (сил)»; 255 «Озброєння та військова техніка» зі спеціалізаціями. Нормативну ступеневість державними стандартами вищої освіти (для першого (бакалавр) і другого (магістр) ступеня) забезпечено лише для спеціальностей 252 «Безпека державного кордону» (перший ступінь – затверджено 2018 р., другий – 2020 р.); 253 «Військове управління (за видами збройних сил)» (перший ступінь – затверджено 2018 р., другий – 2019 р.). Для інших офіційно затвердженими є лише стандарти для першого ступеня (2018 р.) [5].

Підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ здійснюється в Україні в Національному університеті «Одеська морська академія» (НУ ОМА) за такими ступенями: молодший бакалавр (Відділення військової підготовки Морехідного коледжу технічного флоту НУ ОМА), бакалавр, магістр (Інститут Військово-Морських Сил НУ ОМА). Така ступенева підготовка, здійснювана в одному закладі вищої освіти, має забезпечувати наступність, сприяти уникненню дублювання у навчальних планах і програмах, змісті дисциплін та уможливити спільну діяльність курсантів різних ступенів і рівнів підготовки під час практики (виїздів на полігони та виходів у море).

Підготовка фахівців у Відділенні військової підготовки Морехідного коледжу технічного флоту НУ ОМА (підготовка фахівців ступеню «молодший бакалавр» для подальшого комплектування посад осіб сержантського (старшинського) складу у Збройних Силах України) становить перший щабель ступеневої підготовки військово-морських фахівців, завершення якого дає право випускникам вступати до Інституту ВМС ЗСУ для здобуття наступних ступенів вищої освіти (бакалавр і магістр) і отримання професійної кваліфікації «офіцер тактичного рівня». Отримання ступенів бакалавра і магістра є можливим і без попереднього – першого ступеня вищої освіти (молодший бакалавр) [7; 8].

Підготовка військово-морських фахівців, зокрема майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ в НУ ОМА, здійснюється за такими спеціальностями 254 «Забезпечення військ (сил)», 255 «Озброєння та військова техніка», 271 «Річковий та морський транспорт» (за програмою Транспорт Військово-Морських Сил). Компетентнісне забезпечення для зазначених спеціальностей відповідно до державних стандартів підготовки військово-морських фахівців охарактеризоване у попередніх авторських розвідках (Науковий Вісник Мукачівського державного університету «Педагогіка і психологія»).

Акцентуємо увагу на основних положеннях, окреслених у Воєнній доктрині 2015: загрози, шляхи та ролі; Білій книзі – 2018. Збройні Сили України; Стратегії Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035, Програмі Військового моряка – 2035 професійність і компетентність (ПіК), оскільки випускники (офіцери тактичного рівня) мають на практиці їх реалізовувати.

Воєнною доктриною визначено розвиток Збройних Сил України за західними стандартами та досягнення сумісності зі збройними силами держав-членів НАТО [2], що вимагає підготовки відповідних фахівців, яку має забезпечити система військової освіти. У контексті нашого дослідження значущими є такі аспекти: «створення єдиної уніфікованої системи підготовки персоналу для сил оборони з урахуванням досвіду держав-членів НАТО, цивільного сектору і бізнесу; реформування системи військової

освіти і підготовки кадрів, підвищення престижу військової служби, поліпшення фінансового і соціального забезпечення військовослужбовців та членів їхніх сімей... відродження військово-морського потенціалу держави, розвитку Військово-Морських Сил Збройних Сил України...» [2].

Біла книга – 2018. Збройні Сили України окреслює пріоритетні завдання оборонної реформи, з-поміж яких «оптимізація структури особового складу з пониженням штатно-посадових категорій основних посад старшого офіцерського складу в Міноборони, Генеральному штабі, інших органах військового управління, у військових навчальних закладах, науково-дослідних установах та організаціях, а також перегляд відповідних їм рівнів військової освіти» [1, с. 7], що підтверджує увагу держави до необхідності оновлення підготовки майбутніх військових фахівців у системі професійної освіти. Обрано для реалізації 15 пріоритетних проєктів, з яких у контексті нашого дослідження важливим є «14) удосконалення військової освіти та підготовки кадрів» [1, с. 14]. Система військової освіти розвивається в тісній співпраці з воєнною наукою та спрямовується на досягнення високого рівня підготовки військових фахівців і вирішення актуальних завдань через інтеграцію військової освіти і науки, ефективного використання матеріально-технічних, фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів [1, с. 87].

Зазначимо, що у сфері військової освіти у 2018 році розроблено 3 національних військових документи з урахуванням положень стандартів НАТО, зміст яких є лише частково доступним для цивільних осіб. У процесі реалізації Програми НАТО «Удосконалення військової освіти» визначено нові підходи щодо удосконалення системи військової освіти та підготовки військових фахівців. Для цього поступово здійснюється низка заходів, зокрема приведення змісту військової освіти та якості підготовки військових фахівців у відповідність до потреб і завдань Збройних Сил з урахуванням практичної складової досвіду ООС (операція Об'єднаних Сил); впровадження в освітній процес сучасних інформаційних, інформаційно-комунікаційних та особистісно-орієнтованих педагогічних методик і технологій дистанційного навчання відповідно до стандартів НАТО; внесення змін до програм підготовки з урахуванням набутого досвіду ведення бойових дій, бойової та оперативної (спеціальної) підготовки військ (сил); суттєве збільшення (на 20–25%) практичної складової підготовки військових фахівців [1, с. 87].

Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035 окреслює етапи і пріоритети розвитку Військово-Морських Сил Збройних до 2035 року з конкретизацією дій, наголошуючи на активній співпраці з НАТО та країнами-партнерами. Для імплементації Стратегії пропонується застосувати провідну методологію НАТО DOTMLPF, яка складається з таких компонентів: доктринальної бази (D), організації (O), підготовки (T), ресурсного забезпечення (M), лідерства і освіти (L), персоналу (P), військової інфраструктури (F). Щодо системи військової освіти, Стратегією передбачено впровадження принципів, підходів та цінностей НАТО, що «... дозволить змінити ментальність військового мислення з шаблонного на креативну ініціативу, підготувати нове покоління висококваліфікованих, ініціативних військовослужбовців з розвинутими лідерськими якостями. Має бути повністю усунене дублювання систем військової освіти...

У військовій освіті буде запроваджено курси підготовки командирів-лідерів усіх рівнів, здатних приймати рішення, відповідати за них та надихати підпорядкований особовий склад на їхнє виконання. Підготовка офіцерів буде проводитися на базі Інституту (Академії) ВМС, Національного університету оборони України ім. Івана Черняхівського та в навчальних закладах країн-членів НАТО. На базі 198 навчально-тренувального центру ВМС буде продовжено підготовку сержантсько-старшинського складу за методиками країн НАТО» [10].

Для реалізації Стратегії Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035 розроблено Програму Військовий моряк – 2035 професійність і компетентність (ПіК).

Програмою передбачено «... зміну системи кадрового менеджменту, яка має розпочатися шляхом створення системи вербування на військову службу, збереження існуючого та формування нового кадрового потенціалу Військово-Морських Сил. Повноцінне супроводження кар'єри військовослужбовця від матроса до адмірала, у поєднанні з підвищенням соціальних стандартів та фінансового стимулювання, зробить професію військового моряка престижною для молоді, дасть можливість утримувати на військовій службі висококваліфікований персонал та вплинути на проблему втрати кадрів. Впровадження принципів, підходів та цінностей НАТО в системі військової освіти має підготувати нове покоління висококваліфікованих, ініціативних військовослужбовців з розвинутими лідерськими якостями...» [9]. Саме це завдання має реалізувати система вітчизняної вищої військово-морської освіти паралельно з поєднанням «системи підготовки військового моряка з управлінням кар'єрою, яка зосереджена на забезпеченні правильного навчання в потрібний час з метою просування по службі... Це дасть можливість підготувати військового моряка до посади, щоб він з першого дня міг виконувати обов'язки за посадою після його призначення. Зміст підготовки повинен відповідати сьогоденню, зміна програм повинна відбуватися за необхідності» [9].

Зазначимо, що Програма визначає Рівень професійної компетентності як «показник рівня підготовленості військовослужбовця, спроможного з високою якістю та ефективністю виконувати свої обов'язки на конкретній посаді» [9], що має знайти відображення у професійних стандартах, освітніх програмах та змістовно-технологічній складовій освітнього процесу підготовки майбутніх військово-морських фахівців, зокрема й офіцерів. Для цього необхідно модернізувати систему відбору кандидатів до вступу в Інститут Військово-Морських Сил, власне освітню діяльність, створення кампусу нового зразка.

Наголошено, що заходи підвищення якості вищої освіти мають забезпечити процес надання освітніх послуг необхідними ресурсами, управляти ними й реалізовувати можливості для покращення цих послуг. А забезпечити це мають науково-педагогічні працівники з оновленою ментальністю, які перебудують освітній процес з орієнтуванням на результатну парадигму професійної підготовки та забезпечать його організацію, гнучкість та адаптованість теоретичної та практичної компоненти з урахуванням потреб сьогодення та світовими тенденціями. Створення Кампусу нового зразка передбачає зручну, компактну і високотехнологічну інфраструктуру закладу освіти, що надасть можливість створювати атмосферу високої працездатності та самовіддачі під час навчання та зменшувала емоційне та психологічне навантаження курсанта, зумовлене специфікою його діяльності [9].

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

Ступенева підготовка майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ в закладах вищої військової освіти є складовою неперервної професійної освіти фахівців в Україні і передбачає дотримання таких принципів її побудови як наскрізність, послідовність, зв'язок теорії з практикою, науковість, неперервність, уникнення дублювання, професійність, синергія. Для ефективного забезпечення ступеневої підготовки необхідною є співпраця фахівців з розробки та реалізації нормативно-правових засад підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ і фахівців-практиків – професорсько-викладацького складу закладів професійної

підготовки й діючих офіцерів, які забезпечують практичну частину підготовки на базах практики.

Перспективами подальших досліджень вбачаємо окреслення концептуальних засад ступеневої підготовки майбутніх офіцерів ВМС ЗСУ.

6. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Біла книга – 2018. Збройні Сили України. Доступно: <<http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf>>.
2. Воєнна доктрина 2015: загрози, шляхи та ролі. Доступно: <<https://www.ukrmilitary.com/2015/09/doktrina.html>>.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01 липня 2014 року № 1556–VII (зі змінами). Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.
4. Закон України «Про освіту» від 05 вересня 2017 року № 2145 (зі змінами). Доступно: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>.
5. Затверджені стандарти вищої освіти. Міністерство науки й освіти України. Доступно: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti?fbclid=IwAR2z0_HVd_G5JKEBbi8X8ho5ZsF4ER_h6A8wFK4pVpGTHYQmRZ9mS64aCI>.
6. Міністерство оборони України. Офіційний сайт. Доступно: <<http://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/>>.
7. Правила прийому до Відділення військової підготовки Мореходного коледжу технічного флоту Національного університету «Одеська морська академія». Доступно: <<http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/VVP-MKTF-pravya-pryjomu-na-2020-rik.pdf>>.
8. Правила прийому до Інституту Військово-Морських Сил Національного університету «Одеська морська академія». Доступно: <<http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Pravya-pryjomu-do-Instytutu-Vijskovo-Morskyh-syl-NU-OMA-2020.pdf>>.
9. Програма Військовий моряк – 2035 професійність і компетентність (ПіК). Доступно: <<https://navy.mil.gov.ua/prezentatsiya-programy-vijskovyj-moryak-2035/>>.
10. Стратегія Військово-Морських Сил Збройних Сил України 2035. Доступно: <<https://navy.mil.gov.ua/strategiya-vijskovo-morskyh-syl-zbrojnyh-syl-ukrayiny-2035/>>.

ACADEMIC DEGREES AWARDED TO FUTURE NAVAL OFFICERS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS: MILITARY-CIVILIAN REGULATORY SUPPORT

Ruslan Shevchenko,

PhD in military science,

associate professor

Chair of tactics and general military disciplines

National University “Odessa Maritime Academy”, Naval Institute,

doctoral candidate Chernihiv Taras Shevchenko national university

“Chernihivskiy kolehium”,

Odesa, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-1554-2019>

ivanonifrich@gmail.com

Abstract. In the article the main regulatory and legal provisions of preparation of future naval officers of the Ukrainian Armed Forces at the establishments of higher naval education of Ukraine regarding their degree in general, and in the structural units at Navy Institute of National University of Odessa Navy Academy in particular, are outlined. The list of the basic normative legal documents defining training of the future naval officers of the Ukrainian Armed Forces (according to available official sources) is presented.

Regulatory and legal provisions for the degrees of the future naval officers of the Ukrainian Armed Forces at higher educational establishments of Ukraine are defined. The main provisions of the normative legal documents in the field of military education of Ukraine regarding the preparation of naval specialists are outlined. It is stated that the training of the future naval officers of the Ukrainian Armed Forces is carried out at two degrees of higher education – Bachelor's and Master's degree in specialties "Provision of Troops (forces)", "Armament and Military Equipment", "Marine and River Transport" (according to the programme Naval Transport). State higher education standards do not provide through training of the future officers of the Ukrainian Armed Forces in specialties "Provision of Troops (forces)", "Armament and Military Equipment", as only higher education standards of the first (Bachelor's) higher education degree are officially approved and presented for use (at the end of 2018). The training of the officers of the Ukrainian Armed Forces is based mainly on the provisions of the professional standards developed and agreed by the Ministry of Defence of Ukraine and the General Staff of the Ukrainian Armed Forces, taking into account graduates specifics professional activity. The training of the naval officers of the Ukrainian Armed Forces is also governed by the main provisions of the Navy Strategy of the Ukrainian Armed Forces 2035 and the Naval Programme – 2035 qualification and competence (QaC).

It is proven that degree training of the future naval officers of the Ukrainian Armed Forces is a component of specialists' continuous professional education in Ukraine and involves the observance of such principles of its construction as through-training, consistency, connection of theory with practice, science, continuity, avoidance of duplication, qualification and synergy. In order to effectively provide degree training, the cooperation of the specialists in the development of regulatory and legal bases for the training of future naval officers of the Ukrainian Armed Forces and specialists, notably teaching staff of vocational training institutions and officers providing practical part of training on the basis of practice, is necessary.

Keywords: Naval Forces (Navy); Armed Forces of Ukraine (Armed Forces); future officers; degree preparation; regulatory framework

REFERENCES (TRANSLITERATED)

1. Bila knyha – 2018. Zbroini Syly Ukrainy. Dostupno: <<http://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WB-2018.pdf>>.
2. Voienna doktryna 2015: zahrozy, shliakhy ta roli. Dostupno: <<https://www.ukrmilitary.com/2015/09/doktrina.html>>.
3. Zakon Ukrainy «Pro vyshchu osvitu» vid 01 lypnia 2014 roku № 1556–VII (zi zminamy). Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>>.
4. Zakon Ukrainy «Pro osvitu» vid 05 veresnia 2017 roku № 2145 (zi zminamy). Dostupno: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>>.

5. Zatverdzeni standarty vyshchoi osvity. Ministerstvo nauky y osvity Ukrainy. Dostupno: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti?fbclid=IwAR2z0_HVd_G5JKEBBi8X8ho5ZsF4ER_h6A8wFK4pVpGTHYQmRZ9mS64aCI>.
6. Ministerstvo oborony Ukrainy. Ofitsiyni sait. Dostupno: <<http://www.mil.gov.ua/diyalnist/vijskova-osvita-na-tauka/>>.
7. Pravyla pryjomu do Viddilennia viiskovoi pidhotovky Morekhodnogo koledzhu tekhnichnogo flotu Natsionalnogo universytetu «Odeska morska akademiia». Dostupno: <<http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/VVP-MKTF-pravyla-pryjomu-na-2020-rik.pdf>>.
8. Pravyla pryjomu do Instytutu Viiskovo-Morskykh Syl Natsionalnogo universytetu «Odeska morska akademiia». Dostupno: <<http://www.onma.edu.ua/wp-content/uploads/2016/09/Pravyla-pryjomu-do-Instytutu-Vijskovo-Morskykh-syl-NU-OMA-2020.pdf>>.
9. Prohrama Viiskovyi moriak — 2035 profesiinist i kompetentnist (PiK). Dostupno: <<https://navy.mil.gov.ua/prezentatsiya-programy-vijskovyj-moryak-2035/>>.
10. Stratehiia Viiskovo-Morskykh Syl Zbroinykh Syl Ukraini 2035. Dostupno: <<https://navy.mil.gov.ua/strategiya-vijskovo-morskykh-syl-zbrojnykh-syl-ukrayiny-2035/>>.
11. Stratehiia Viiskovo-Morskykh Syl Zbroinykh Syl Ukraini 2035. Dostupno: <<https://navy.mil.gov.ua/strategiya-vijskovo-morskykh-syl-zbrojnykh-syl-ukrayiny-2035/>>.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2020-28-199-209>

УДК 376:353:3.071 («20»/91/2000«20»)

Шевченко Світлана Миколаївна,

кандидат педагогічних наук, ст. науковий співробітник,
старший науковий співробітник відділу історії та філософії освіти
Інституту педагогіки

Національної академії педагогічних наук України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-0432-8893>

shevchenko_s_n @ukr.net

НАВЧАЛЬНО-МАТЕРІАЛЬНА БАЗА ШКІЛ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ПОТРЕБАМИ У ДОБУ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ (2000-ні рр.)

Анотація. У статті відображено навчально-матеріальну базу шкіл для дітей з особливими потребами в добу незалежності України; показано, який має бути соціальний захист дітей з особливими освітніми потребами; подано соціально-педагогічну роботу з молоддю з особливими потребами, яка носить складний, інтегрований, багатоаспектний характер та потребує спеціального підходу до дітей з особливими потребами; охарактеризовано ефективно забезпечення як навчальним обладнанням, так і різними засобами технічного обладнання спеціальних шкіл; виокремлено спеціальну, соціальну і педагогічну роботу з людьми з особливими потребами, яка має забезпечувати гармонізацію та гуманізацію відносин особистості та суспільства через педагогізацію середовища людини і надання їй соціальних послуг.

© Шевченко Руслан Іванович, 2020